

כ"ו באדר תשפ"א, 10.3.2021

גיליון מס' 751

פרשת ויקהל פקודי

ויקהל מול פקודי – למהותה של קהילה

מאת גלעד אוברמן, לביא

השורש ק.ה.ל, ובפרט הפעלים הנגזרים משורש זה, משמשים בתורה הן לחיוב והן לשלילה. הבחירה של התורה להשתמש דווקא בפועל "ויקהל" בתחילת פרשתנו, אירוע שלפי המסורת התרחש למחרת יום הכיפורים, לאחר ירידת משה מהר סיני עם הלוחות השניים, כנראה אינה מקרית.

המופע הראשון בתורה של פועל משורש זה מופיע רק כמה פרקים קודם לכן, בתחילת פרשת העגל, שבה, לנוכח העיכוב ברדתו של משה מן ההר, מתארת התורה כי "ויקהל העם על אהרן" (לב,א), והסמליות ברורה: אל מול ההיקהלות השלילית שבמהלכה התגייס העם (ע"פ המדרש – הגברים בלבד) ליצירת עגל הזהב, וכתיקון לה, מתרחשת ההיקהלות החיובית, המתניעה תהליך מפעים של התגייסות קולקטיבית (הפעם) – של נשים ואנשים כאחד), לאיסוף החומרים והפריטים הנדרשים לצורך בניית המשכן.

מילון ספיר מפרט כמה הגדרות של המילה "קהל", כאשר הראשונות ביניהן הן:

1. כל האנשים שנאספו יחד למטרה משותפת

2. ציבור מוגדר

3. קהילה

נדמה שההגדרה של קהילה היא למעשה שילוב של שתי ההגדרות שקדמו לה – מצד אחד – הכוונה היא לציבור מוגדר ולא אוסף מקרי של אנשים, ומצד שני – בעלי מטרה משותפת המאחדת ומייחדת אותם.

כאשר אנחנו בוחנים את המתואר בשתי הפרשות שלנו, מתגלות שתי תופעות שונות ואף מנוגדות זו לזו, ששתיהן מאפיינות היבטים שונים של חיי קהילה.

בפרשת "ויקהל" אנו קוראים על ההתגייסות הוולונטרית והנלהבת של עם ישראל לתרומה של חומרים ולטווייה של בדים למשכן, עד כדי כך שבשלב מסוים נדרש היה לעצור את שטף החומרים הרב מדי לצורכי הקמת המשכן, תוך שימוש בביטוי הנדיר "ויקלא העם מהביא" (לו,ו), כביכול בלימה בכוח (או אם תרצו – מסגור) של ההתלהבות הספונטנית. המטרה המשותפת שימשה במקרה זה לא רק לאיחוד של הקהל לקהילה, אלא גם כהנעה רבת עוצמה של תהליכים ספונטניים.

בפרשת "פקודי", לעומת זאת, המגמה שונה לחלוטין. פעם אחר פעם מדגישה התורה, לאחר תיאור של עשיית כל פריט או קבוצת פריטים מכלי המשכן וכן בעת תיאור הקמת המשכן, את המילים "כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה". כאן אין טיפה של ספונטניות, הכל בהתאם להוראות, או אם תרצו – בהתאם לנהלים. המילה "פקודי" אמנם

מתייחסת למניין ופירוט החומרים, ולא לפקודות, אולם התורה מדגישה "אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה" (לח, כא), משה נותן הוראות ובצלאל ואהליאב מבצעים.

נראה כי תפקודה התקין של קהילה מחייב את שני הדברים גם יחד. מצד אחד, נדרשת מטרה משותפת, דרך, רעיון מוביל שסביבו יכולה הקהילה להתגבש ולפעול. בהיעדרו של רעיון כזה, אין כאן קהילה אלא אוסף מקרי של אנשים, אף אם הם נמצאים במקום אחד, אך אם הרעיון קיים, הוא מהווה כוח רב עוצמה להנעת הקהילה וגיבושה, בתהליכים מאורגנים וספונטניים גם יחד. כך למשל, קשה לדמיין את הקמת הקיבוצים, בוודאי אלו שקמו בימי טרום המדינה או בראשיתה, אך גם אלו שקמו מאוחר יותר, ללא אותו רעיון מניע ומגבש של יישוב הארץ (או במקרה של הקיבוץ הדתי – יישוב הארץ בדרך של תורה ועבודה).

מאידך, פעולתה התקינה של קהילה אינה יכולה להתבסס לאורך זמן על הספונטניות וההתלהבות הרעיונית בלבד. מתואר כי בימים הראשונים של דגניה היו החברים מתכנסים מדי ערב, דנים יחד כיצד לפעול, רוקדים עד כלות הנשמה ואז קמים בבוקר לעבודה. במשך הזמן, התגבשו כללים שהפכו לנהלים, אשר הסדירו את פעילותה השוטפת של הקבוצה.

עם זאת, ביסוד הנהלים אמור עדיין להימצא אותו רעיון בסיסי, אותו כוח מניע, שבלעדיו לא הייתה קהילה. לא ניתן לצפות כמובן לביטוי הרעיון בסעיפיו של כל נוהל, אולם יישום הנהלים ראוי לו שיתבצע מתוך הבנה כי הקהילה שקיבלה נהלים אלה על עצמה מצפה שהם יישמו בגישה שהולידה את הרעיון המשותף, גישה השמה לנגד עיניה את האחוה והרעות, ולא בגישה של "ייקוב הדין את ההר". אם לא כן, אולי נהיה יישוב קהילתי, אך ספק אם נהיה קהילה.

גלעד אוברמן בן וחבר קיבוץ לביא. נשוי לנילי לבית פלק, אב לשישה וסב לשישה. עסק בפיתוח תוכנה ולאחר מכן בתחום הניהול, לרבות ריכוז המעק בקיבוצו ובבית רימון. עובד כיום כעורך דין במשרד "שלמה כהן ושות'" בעמק הירדן. בתחום המסחרי והקיבוצי, מכהן כיו"ר ההנהלה הכלכלית של בית רימון וחבר בהנהלות שונות בלביא, בבי"ר ובאזור.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il